

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII AL REPUBLICII MOLDOVA

I.P. INSTITUTUL NAȚIONAL PENTRU EDUCAȚIE ȘI LEADERSHIP

COORDONAT:

Ministerul Educației și Cercetării

Dan PERCIUN, Ministru

APROBAT:

în ședința Consiliului INEL

din 15.11.2024, proces verbal nr. 04

Valentina CHICU, președintă

Viorica ANDRITCHI, director INEL

POLITICA INSTITUȚIONALĂ ANTIFRAUDĂ ȘI ANTICORUPȚIE

Chișinău, 2024

CUPRINS

ARGUMENT	4
I. SCOPUL POLITICII	5
II. DOMENIILE DE APLICARE	5
III. DOCUMENTE DE REFERINȚĂ.....	5
IV. TERMENI ȘI DEFINIȚII	6
V. PRINCIPII ȘI INSTRUMENTE	8
VI. MĂSURILE DE PREVENIRE A CORUPȚIEI ȘI FRAUDEI.....	8
VII. EVALUAREA RISCURILOR DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚIE	8
VIII. DETECTAREA, INVESTIGAREA ȘI RAPORTAREA FRAUDELOR / SUSPICIUNILOR DE FRAUDĂ	9
IX. CONFIDENȚIALITATE	9
X. RESPONSABILITĂȚI.....	9
XI. RĂSPUNDEREA PENTRU ACTELE DE CORUPȚIE ȘI FRAUDĂ	10
XII. DISPOZIȚII FINALE.....	10
ANEXE	11
Anexa 1.RISCURILE DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚIE	11
Anexa 2. ELEMENTE DE PREVENIRE A FRAUDEI ȘI CORUPȚIEI	12
Anexa 3. INDICATORI DE FRAUDĂ.....	13

ARGUMENT

În cadrul Instituției Publice *Institutul Național pentru Educație și Leadership Controlul Intern Managerial* (CIM) este un proces sistemic determinat de necesitatea de adaptare continuă a instituției publice la schimbările din mediul extern. CIM are misiunea de a crește gradul de responsabilitate și participativitate a managerilor, dar și a personalului de toate nivelele, la procesele instituționale și gestiune a riscurilor, în vederea realizării cu succes a obiectivelor instituționale.

Sistemului de Control Intern Managerial are la bază 5 componente importante: *mediul de control, managementul performanțelor și al riscurilor, activitate de control, informația și comunicarea, patrimoniu, finanțe și tehnologii informaționale* - axate pe reglementări procedurale privind conformitatea sistemelor CIM la standardele naționale și creșterea gradului de răspundere a managerilor din cadrul INEL.

Integritatea și valorile etice sunt elemente esențiale ale mediului de control, fiind într-o interconexiune strânsă cu toate componentele CIM, care determină eficacitatea, eficiența, rezonabilitatea managementului proceselor și a riscurilor, asigură echilibrul rezonabil și credibilitate rezultatelor monitorizării CIM. Comportamentul etic al angajaților, este încadrat în instrumentarul Sistemului CIM și reprezintă produsul normelor de etică și conduită ale instituției, ale modului în care acestea sunt comunicate și implementate în practică. Normele etice includ măsuri, adoptate la nivel instituțional, de a elimina sau reduce amenințările susceptibile de conduită necorespunzătoare, tentațiile personalului de a comite acțiuni neonestе, ilegale sau lipsite de etică.

Politică instituțională antifraudă și anticorupție este un instrument care facilitează cunoașterea, înțelegerea și respectarea normelor de etică și integritate, contribuind la buna gestiune a riscurilor de fraudă și corupție, a conflictelor de interese, a riscurilor de imagine, precum și a riscurilor aferente funcțiilor sensibile. Aceasta are misiunea de prevenire a fraudelor și ilegalităților la locul de muncă, de informare și corecție rezonabilă ex-ante.

Informarea și comunicarea periodică privind valorile etice ale instituției, importanța acestora pentru realizarea obiectivelor instituționale vor contribui la îmbunătățirea mediului instituțional, va permite adaptarea instrumentelor deținute pentru gestiune performantă, conformă și transparentă a resurselor obținute.

În conformitate cu prevederile *Legii nr.82 din 25.05.2017 privind integritatea, Legii nr.229 din 2010* privind controlul financiar public intern și în scopul implementării și dezvoltării sistemului de control intern managerial, Institutul Național pentru Educație și Leadership a aprobat *Politica instituțională antifraudă și anticorupție* pentru a se conforma cadrului normativ, a deține un cadru comprehensiv de instrumente CIM și a asigura dezideratul performanței proceselor și activităților realizate.

I. SCOPUL POLITICII

1.1. Politica antifraudă și anticorupție a Instituției Publice *Institutul Național pentru Educație și Leadership* (în continuare INEL) este elaborată pentru a consolida controlului managerial intern, care să ajute la prevenirea riscurilor de fraudă și altor activități ilegale desfășurate în detrimentul intereselor financiare, patrimoniale și de imagine ale instituției.

1.2. Documentul are ca scop sporirea gradului de conștientizare a tuturor angajaților INEL asupra riscurilor și consecințelor pentru fapte și activități ilegale și crearea unui mediu instituțional intern, care să defavorizeze inhibarea fraudei și corupției.

II. DOMENIILE DE APLICARE

2.1. Prevederile politicii se aplică asupra tuturor fraudelor sau suspiciunilor de fraudă, care implică angajații Institutului Național pentru Educație și Leadership în raport cu alte entități publice din domeniul educațional, parteneri de dezvoltare, agenți economici, și/sau alte părți, cu relații de natură financiară și/sau nefinanciară.

2.2. Activitatea de investigare a fraudei/suspiciunii de fraudă va fi efectuată indiferent de nivelul riscului implicat, poziția/postul ocupat, sau relația contrapărții cu instituția.

III. DOCUMENTE DE REFERINȚĂ

1. Legea privind controlul financiar public intern nr.229 din 23.09.2010, MO nr.231-234 din 26.11.2010.

2. Legea cu privire la prevenirea și combaterea corupției nr.90 din 25.04.2008.

3. Legea privind evaluarea integrității instituționale (redenumită din Legea testării integrității profesionale) nr.325 din 23.12.2013.

4. Legea cu privire la conflictul de interese nr. 16 din 15.02.2008.

5. Regulamentul - cadru privind avertizorii de integritate aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.707 din 09.09.2013 (Protecția persoanelor care semnalează manifestări de corupție).

6. Standardele naționale de control intern în sectorul public (în continuare, SNCI), aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.189 /2015.

7. Regulamentul privind autoevaluarea, raportarea sistemului de control intern managerial și emiterea Declarației de răspundere managerială aprobate prin Ordinul ministrului finanțelor nr.4/2019.

8. Normele de audit intern în sectorul public, aprobat prin Ordinul ministrului finanțelor nr. 161 din 17.12.2020, Monitorul Oficial al R. Moldova nr.13-20 din 22.01.2021.

9. Manualul de Control Intern Managerial, Ministerul Finanțelor, 2020

https://mf.gov.md/sites/default/files/documente%20relevante/Manual%20CIM_03.06.2020.pdf

10. Convenția penală cu privire la corupție a Consiliului Europei din 27.01.1999 Strasbourg, semnată de Republica Moldova la 24.06.1999, ratificată prin Legea nr. 428 din 30.10.20036, intrată în vigoare pentru Republica Moldova la 01.05.2004.

11. Convenția civilă privind corupția a Consiliului Europei Strasbourg, 04.11.1999, ratificată de Republica Moldova prin Legea nr.542-XV din 19.12.2003, în vigoare din 01 iulie 2004.

12. Cele 20 principii directe pentru lupta împotriva corupției, adoptate prin Rezoluția (97) 24 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei la 6 noiembrie 1997.

IV. TERMENI ȘI DEFINIȚII

Abuz – utilizarea intenționată, necuvenită sau necorespunzătoare a bunurilor, echipamentului, resurselor entității, inclusiv depășirea împuternicirilor atribuite personalului, în scopul obținerii unor avantaje materiale sau de alt gen.

Abuz de putere sau abuz de serviciu – folosirea intenționată de către o persoană a situației de serviciu, în interes material ori în alte interese personale, care a cauzat daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice ori juridice.

Acte conexe corupției – acțiuni săvârșite în legătură directă cu actele de corupție: abuzul de putere sau abuzul de serviciu; excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu; legalizarea veniturilor obținute din acte de corupție; însușirea de bunuri; cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere; distrugerea sau deteriorarea de bunuri; protecționismul; falsul în acte publice; falsul în documente contabile.

Avantaj necuvenit – servicii, privilegiile, favoruri, scutiri de obligații și alte foloase care ameliorează nemeritat situația în raport cu aceea pe care persoana o avusese înaintea comiterii actului de corupție sau faptului de comportament corupțional.

Conflict de interese – conflictul dintre exercitarea atribuțiilor funcției deținute și interesele personale ale persoanelor prevăzute în art.3 din Legea nr.16-XVI din 15.02.2008, în calitatea lor de persoane private cu privire la conflictul de interese, care ar putea influența necorespunzător îndeplinirea obiectivă și imparțială a obligațiilor și responsabilităților ce le revin potrivit legii.

Corupție – faptă ilegală care afectează exercitarea normală a funcției și care constă fie în folosirea de către subiectul actelor de corupție sau al faptelor de comportament corupțional a funcției sale pentru solicitarea, primirea ori acceptarea, direct sau indirect, pentru sine sau pentru o altă persoană, a unor foloase materiale ori a unui avantaj necuvenit, fie în promisiunea, oferirea sau acordarea ilegală a unor asemenea foloase ori avantaje necuvenite subiecților actelor de corupție.

Delapidare – însușirea ilegală a bunurilor altei persoane sau ale statului, încredințate în administrare pentru exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu – săvârșirea de către o persoană a unor acțiuni care depășesc în mod vădit limitele drepturilor și atribuțiilor acordate prin lege, care au cauzat prejudiciu intereselor publice sau drepturilor și intereselor publice ori drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice sau juridice.

Factor de risc – condiția sau împrejurarea particulară care influențează gradul de risc, contribuind la apariția unui anumit eveniment sau la producerea unei acțiuni ori oferind oportunitatea de obținere a unor avantaje sub orice formă.

Factor de risc de fraudă – evenimente sau condiții care indică o stimulare ori o presiune de a comite o fraudă sau care oferă oportunitatea de a comite o fraudă.

Falsul în acte publice – înscrierea în documentele oficiale a unor date vădit false, precum și falsificarea unor astfel de documente.

Falsul în documente contabile – întocmirea sau utilizarea unei facturi ori a oricărui alt document sau

înscris contabil care conține informații false, precum și omisiunea cu rea voință a contabilizării unei plăți, săvârșite în scopul disimilării sau tănuirii unor acte de corupție.

Fraudă – act intenționat comis de una sau mai multe persoane din cadrul conducerii, angajaților ori unor terțe părți, caracterizat prin: manipularea, falsificarea sau modificarea înregistrărilor ori documentelor; alocarea necorespunzătoare a activelor; eliminarea sau omiterea efectelor tranzacțiilor din înregistrări sau documente; înregistrarea de tranzacții fără substanță; aplicarea greșită a politicilor contabile, în scopul obținerii de mijloace bănești, bunuri/valori sau servicii ori al eschivării de la efectuarea plăților, pentru asigurarea unui avantaj injust sau ilegal, personal ori în afaceri.

Factori de apariție a riscului de fraudă – evenimente sau condiții care implică stimulente sau presiuni financiare de a comite o fraudă.

Folos material – valoare corporală sau incorporală, mobilă sau imobilă, dobândită prin orice mijloc, precum și acte juridice sau alte documente care atestă un titlu ori un drept cu privire la aceasta.

Infrațiune – faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, prevăzută de lege, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală.

Integritate instituțională – integritatea profesională a tuturor angajaților din cadrul entității publice, cultivată, controlată și consolidată de către conducător, precum și toleranța zero la incidentele de integritate admise de angajați.

Integritatea profesională – capacitatea persoanei de a-și exercita obligațiile și atribuțiile legale și profesionale în mod onest, ireproșabil, dând dovadă de o înaltă ținută morală și maximă corectitudine, precum și de a-și exercita activitatea în mod imparțial și independent, fără vreun abuz, respectând interesul public, supremația Constituției Republicii Moldova și a legii.

Neglijență de serviciu – neîndeplinirea sau îndeplinirea necorespunzătoare de către o persoană a obligațiilor de serviciu ca rezultat al unei atitudini neglijente sau neconștiincioase față de ele, cauzând daune intereselor publice sau drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice ori juridice, indiferent de scop.

Tănuire – prezentarea intenționată de către o persoană fizică sau juridică a datelor neautentice.

Triunghi al fraudei – o combinație din 3 elemente bine definite care generează producerea fraudei, precum motivația sau presiunea, oportunitatea, conștientizarea sau justificarea.

Sistemul de control intern – sistem organizat și implementat de management și întreg personalul, menit să furnizeze o asigurare rezonabilă cu privire la îndeplinirea obiectivelor prin:

- *eficiența și eficacitatea operațiunilor;*
- *conformitatea cu cadrul normativ și regulamentele aplicabile;*
- *siguranța și optimizarea activelor și pasivelor;*
- *fiabilitatea, siguranța și integritatea informației.*

V. PRINCIPII ȘI INSTRUMENTE

5.1. Managerii instituției promovează o politică de toleranță zero în legătură cu fraudă și corupția și mobilizează tot personalul să acționeze în permanență, onest, cu integritate și demnitate, să protejeze toate resursele încredințate, să nu facă abuz de poziția ocupată.

5.2. La nivelul instituției regulile antifraudă și anticorupție sunt realizate prin:

- a) investigarea internă a oricăror semnalări de fraudă/suspiciune de fraudă anonime sau în alt mod, dacă acestea conțin suficiente probe sau detalii privind fraudă comisă sau presupusă;
- b) luarea în considerare dacă au existat erori de supraveghere (control) și aplicarea măsurilor disciplinare responsabililor de comiterea erorii care a condiționat fraudă;
- c) întreprinderea măsurilor pentru recuperarea oricăror pierderi rezultate din fraudă, inclusiv, printr-o acțiune civilă, în cazul constatării faptelor de fraudă;
- d) asigurarea consecventă și un înalt grad de transparență în tratarea și soluționarea conflictului de interese;
- e) promovarea verificării modului de tratare a conflictului de interese în limitele legislației;
- g) raportarea imediată a cazurilor de fraudă/suspiciuni de fraudă, utilizând tot spectrul de canale de comunicare.

VI. MĂSURILE DE PREVENIRE A CORUPȚIEI ȘI FRAUDEI

6.1. Garanțiile prevenirii corupției și fraudei sunt politicile de stat și practicile din domeniul respectiv care reprezintă un complex de măsuri legislative, instituționale, economice, sociale și morale, realizate prin reglementarea:

- a) organizării activității eficiente și coerente a instituției;
- b) conduitei salariaților, a persoanelor cu funcții de conducere, angajaților din educație și a persoanelor care prestează servicii de informare;
- c) evaluării riscurilor instituționale de corupție;
- d) modului de formare și de administrare a finanțelor publice;
- e) participării salariaților și accesului la informație în procesul decizional;
- f) accesului la informația despre măsurile de prevenire a corupției și rezultatele aplicării lor.

VII. EVALUAREA RISCURILOR DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚIE

7.1. Angajații INEL trebuie să evite situații în care interesele proprii să intre, în mod direct sau indirect, în conflict cu interesele instituției.

7.2. Procesul de gestionare a riscurilor de fraudă și corupție are drept scop de a permite administrației INEL și managerilor operaționali să identifice elementul de nesiguranță, privind atingerea obiectivelor stabilite și riscul asociat acestuia, astfel încât să aibă oportunitatea de a spori capacitatea de a adăuga valoare, de a oferi servicii eficiente și eficace.

7.3. Gestionarea riscurilor de fraudă și corupție implică 3 acțiuni:

- 1) identificarea riscurilor aferente obiectivelor la nivel de instituție și la nivel de activități;
- 2) evaluarea riscurilor prin estimarea semnificației și probabilității producerii acestora;
- 3) stabilirea măsurilor care urmează a fi întreprinse.

VIII. DETECTAREA, INVESTIGAREA ȘI RAPORTAREA FRAUDELOR/ SUSPICIUNILOR DE FRAUDĂ

8.1. Detectarea fraudelor se realizează prin recepționarea informației din diferite surse, cum ar fi: audiență, scrisori, poșta electronică, controale, inspecții etc.

8.2. Toate sursele de informare trebuie să fie accesibile atât pentru angajații INEL cât și de persoanele din exterior care au motive să sesizeze suspiciuni de fraudă.

8.3. Angajații care semnalează fraude/suspiciuni de fraude sunt în drept să-și păstreze anonimatul, deși indicarea datelor personale ale acestora ar facilita desfășurarea investigării fraudei/suspiciunii de

fraudă.

8.4. Informația semnalată trebuie să fie exactă, cu referințe detaliate, cum ar fi: persoanele implicate, locul și perioada; fraudă/suspiciunea de fraudă, alte informații utile. Informația nefondată, fără indicii concrete și dovezi obiective, nu va fi examinată.

8.5. Orice fraudă care este detectată sau suspectată trebuie să fie raportată imediat conducerii INEL. În cazul în care vor exista argumente temeinice, conducerea va dispune inițierea procesului de investigare a fraudei.

8.6. În vederea inițierii procesului de investigare, se instituie un grup de investigare a fraudei. Componența nominală a grupului de lucru pentru investigații și limitele de împuternicire se stabilesc prin ordinul directorului INEL .

8.7. Rezultatele investigației vor fi raportate conducerii INEL de către Președintele grupului de investigație, printr-un raport semnat de către toți membrii.

8.8. Deciziile cu privire la aplicarea corespunzătoare a legislației în vigoare sau sesizarea organelor de urmărire penală vor fi luate de către conducerea INEL cu asistența juristului.

IX. CONFIDENȚIALITATE

9.1. Confidențialitatea informației aferentă actelor frauduloase raportate este importantă pentru a evita deteriorarea reputației persoanelor suspectate, dar ulterior găsite nevinovate.

9.2. Toate informațiile primite/cunoscute cu privire la fraude/suspiciuni de fraudă vor fi tratate în mod confidențial.

9.3. Rezultatele investigației nu vor fi divulgate sau discutate cu persoanele ce nu dispun de competența respectivă și se vor divulga sau discuta cu persoane relevante, doar la decizia conducerii INEL.

X. RESPONSABILITĂȚI

10.1. Administrația INEL este responsabilă de stabilirea și menținerea unui sistem de management financiar și control eficient, pentru asigurarea conformității cu legislația și reglementările în baza cărora să prevină fraudă/corupția.

10.2. Sarcina șefilor de direcție este de a elabora și implementa măsuri eficiente de prevenire a acțiunilor sau omisiunilor ce pot prejudicia fondurile publice ori pot permite încălcarea legilor și regulamentelor și de a pune în aplicare proceduri adecvate pentru:

- elaborarea, promovarea și monitorizarea conformității cu legislația, reglementările, politicile, procedurile și alte instrucțiuni și atribuții de conducere financiară și administrativă;
- implementarea și testarea măsurilor de control pentru prevenirea și detectarea fraudelor;
- raportarea corespunzătoare a fraudelor/suspiciunilor de fraudă în cazul în care acestea au avut sau pot să aibă loc.

10.3. Personalul de toate nivelurile, este obligat să asigure protejarea activelor, utilizarea rațională și eficientă a resurselor, protejarea și menținerea reputației Institutului.

XI. RĂSPUNDEREA PENTRU ACTELE DE CORUPȚIE ȘI FRAUDĂ

11.1. Subiecții actelor de corupție, ai faptelor de comportament corupțional sau de fraudă sunt trași la răspundere penală, civilă, disciplinară, contravențională pentru săvârșirea cu vinovăție a actelor de corupție și fraudă.

11.2. Sunt acte de corupție:

- a) coruperea activă;

- b) coruperea pasivă;
- c) traficul de influență;
- d) luarea de mită;
- e) darea de mită.

11.3. Sunt acte conexe actelor de corupție următoarele acțiuni săvârșite în legătură directă cu actele de corupție:

- a) abuzul de putere sau abuzul de serviciu;
- b) excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu;
- c) legalizarea veniturilor obținute din acte de corupție;
- d) împiedicarea îndeplinirii justiției;
- e) însușirea de bunuri;
- f) cauzarea de daune materiale prin înșelăciune sau prin abuz de încredere;
- g) distrugerea sau deteriorarea de bunuri;
- h) protecționismul;
- j) falsul în acte publice;
- k) falsul în documente contabile;
- l) alte cazuri prevăzute de legislație.

XII. DISPOZIȚII FINALE

12.1. *Politica instituțională antifraudă și anticorupție* intră în vigoare la data aprobării, de către Consiliul INEL și coordonată cu Fondatorul.

12.2. Documentul nu substituie legislația în vigoare în domeniul antifraudă și anticorupție.

12.3. În scopul de a menține cele mai bune practice, *Politica instituțională* va fi revizuită, aprobată și adusă la cunoștința tuturor salariaților.

12.4. Varianta curentă a *Politicii* se plasează pe pagina web a INEL și poate fi accesată liber.

ANEXE

Anexa 1.

RISCURILE DE FRAUDĂ ȘI DE CORUPȚIE

(listă non-exhaustivă)

- Realizarea atacurilor cibernetice din exterior cu scopul de a afecta sistemul informațional al entității sau scurgerii/ manipulării datelor acestora.
- Manipularea datelor și/sau a documentelor financiare și contabile (documentele deviază de la formatul standard; conținutul acestora este dubios; circumstanțele în care au fost întocmite documentele creează suspiciuni; inconsecvența datelor din documente și informațiilor disponibile).
- Evitarea și / sau manipularea măsurilor de securitate, inclusiv divulgarea informației confidențiale și de proprietate.
- Plăți - nejustificate/nefondate.
- Fals și falsificarea în înscrierile contabile, inclusiv, lipsă de decență, în manipularea sau raportarea de mijloace financiare (discrepanțe în înregistrările contabile, probe conflictuale sau lipsă, procese necorespunzătoare aferente bugetului).
- Facturi false ale agenților economici fictivi. Plata dublă a facturilor.
- Furtul de informații relevante, deturnarea de fonduri, de bunuri sau alte active.
- Abuz de bunuri sociale, echipamente și mobilier, inclusiv de hardware (utilizarea neautorizată a activelor; echipament supus utilizării personale sau în afara programului, cum ar fi telefoane celulare, camere digitale, computere, vehicule, instrumente; active fizice susceptibile: clădiri izolate, terenuri libere, echipament învechit, active abandonate).
- Falsificarea și manipularea contractelor încheiate (achiziții nejustificate dintr-o singură sursă; prețuri excesive nejustificate; produse achiziționate în număr excesiv; acceptarea calității scăzute și întârzierea/lipsa livrărilor; modificări nedocumentate/frecvente ale contractelor care conduc la majorarea valorii acestora).
- Corupția cu clienții, înțelegeri secrete între personal și furnizorii de bunuri și servicii, acceptarea de la diverși beneficiari de servicii publice a beneficiilor nemeritate.
- Conflictul de interese (nedepunerea/necompletarea declarației privind conflictele de interese; favorizarea inexplicabilă a unor contractanți; exercitarea unor funcții de conducere de una și aceeași persoană sau de rudele acesteia).
- Trafic de influență și favorizarea persoanelor.
- Abuz de putere.
- Ascunderea lipsurilor/pierderilor, sau altor informații importante, prin manipulare ciudate/informații/documente/active/ conturi.
- Șantaj sau constrângeri pentru luarea unor decizii utilizând poziția deținută.
- Discreditarea imaginii instituției, sau a unor funcții concrete din cadrul entității prin divulgarea unor informații neautorizate.

ELEMENTE DE PREVENIRE A FRAUDEI ȘI CORUPȚIEI

- Implementarea și dezvoltarea unui sistem eficace de control intern;
- Implementarea procedurilor de control adecvate proceselor, inclusiv utilizarea principiului ”4 ochi”;
- Asigurarea securității păstrării bunurilor materiale utilizând controale de acces, monitorizare video, dulapuri și safeuri;
- Securizarea accesului la sisteme informaționale;
- Instituirea unui sistem de recrutare a personalului - obiectiv și just;
- Promovarea principiilor de conduită etică, afirmarea valorilor, formalizarea regulilor asupra comportamentelor;
- Orientarea noilor angajați și educarea continuă a întregului personal cu privire la codul de conduită, politica existentă în domeniul riscurilor de fraudă;
- Segregarea sarcinilor și consolidarea supravegherii activităților ce implică riscuri majore;
- Asigurarea transparenței în organizarea și desfășurarea procedurilor de achiziții publice;
- Aplicarea sistemelor de sancționare și de comunicare operativă asupra tuturor fraudelor comise;
- Analiza impactului fraudelor asupra raportării;
- Declararea conflictelor de interes.

INDICATORI DE FRAUDĂ

Această listă prezintă exemple de indicatori de fraudă și nu este o lista completă. Apariția acestor indicatori nu înseamnă că există o fraudă, ci doar că ar exista condiții pentru apariția fraudei.

Indicatori de fraudă cu privire la personal:

1. Deficiențe în procedura de recrutare și verificare a noilor angajați.
2. Reținerea managementului în a sesiza și acționa împotriva activităților ilegale.
3. Comportamentul neobișnuit al angajaților: refuzul de a lua concediu, sau lipsa concediilor pe parcursul perioadelor îndelungate; lucru excesiv extra-program;
4. Refuzul de promovare sau de transfer la o altă poziție/funcție.
5. O schimbare bruscă în stilul de viață sau stilul de viață costisitor al unui angajat (mașini luxoase, călătorii, etc.).
6. Probleme personale (alcool, jocurile de noroc, drogurile, datoriile etc.).

Raportare frauduloasă

1. Neconcordanța elementelor bazei electronice de date și a datelor incluse în rapoartele financiare.
2. Tergiversarea neexplicabilă a procesului de emitere și/sau publicare a rapoartelor anuale.
3. Verificarea rapoartelor de la momentul elaborării până la emitere/publicare de una și aceeași persoană.
4. Lipsa unor devieri sau existența unor devieri semnificative comparativ cu datele perioadelor anterioare de raportare.
5. O atenție redusă acordată aspectelor actelor normative în vigoare legate de raportare.

Indicatori de fraudă cu privire la *Achiziții*:

1. Selectarea acelorași furnizori sau solicitarea ofertelor de la aceeași potențialii furnizori.
2. Există un decalaj semnificativ între oferta câștigătoare și celelalte oferte.
3. Lipsa unei monitorizări adecvate a performanțelor contractului (fără un control adecvat sau prin intermediul unei înțelegeri secrete, contractanții pot fi plătiți în exces comparativ cu munca/bunurile prestate).
4. Aceeași persoană împuternicită de a efectua comanda și de a primi bunurile sau serviciile (persoana care controlează ambele funcții de efectuare a comenzilor și de primire poate crea situații de deturnare a bunurilor sau serviciilor în interese personale sau autorizarea unor livrări "fantome", incomplete sau tehnic inferioare contra unor sume de bani sau favoruri din partea contractantului).
5. Plângerile frecvente din partea utilizatorilor de bunuri sau servicii (aceste plângeri frecvente în legătură cu bunurile sau serviciile livrate în baza unui contract pot indica că contractorii oferă ceva inferior decât ceea ce se plătește. Cauza poate fi un contract inadecvat, administrare incorectă a contractului sau chiar și fraudă care include atât contractanți cât și angajați).
6. Legături aparente între ofertanți, cum ar fi adrese, angajați sau numere de telefon comune etc.
7. Traficul de influență în: selecția părtinitoare, de exemplu achizițiile nejustificate dintr-o singură sursă (pot exista mai multe contracte atribuite sub plafonul pentru achiziții publice, prețurile excesive nejustificate, produsele achiziționate în număr excesiv, acceptarea calității scăzute și întârzierea sau

inexistența livrărilor).

8. Diferențe semnificative între costurile estimate și cele reale ale materialelor.

9. Creștere anormală a consumului de bunurilor (poate indica la faptul că bunurile ar putea fi deturnate pentru uzul personal sau vândute).

10. Multiple modificări a condițiilor contractuale.

Indicatori de fraudă aferenți anomaliilor din contabilitate:

1. Niveluri joase de autorizare a documentelor contabile.
2. Lipsa inventarierii patrimoniului, sau diferențe inexplicabile între rezultatele inventarierii și înregistrările contabile.
3. Tranzacții neînregistrate, înregistrări pierdute sau înregistrări contabile fără documente confirmative.
4. Explicații nepotrivite despre pierderi și despre creanțele neîncasate.
5. Înregistrări contabile dubioase făcute la sfârșit sau aproape la sfârșitul perioadei de raportare, sau stornarea înregistrărilor contabile la început de perioadă.
6. Aplicarea greșită, în mod intenționat, a politicilor contabile în vederea prezentării unor situații financiare care să inducă în eroare utilizatorii acestora. Indicatori de fraudă aferent sistemului de control intern.
7. Lipsa, insuficiența sau ineficiența reglementărilor în domeniu.
8. Control intern tolerant, ineficace sau inexistent.
9. Dezinteresul în conformarea cu regulile de control intern și în special cu separarea funcțiilor.
10. Lipsa unei fluctuații normale a personalului (atât fluctuațiile exagerate de personal cât și lipsa fluctuației personalului pot indica la faptul unor activități frauduloase).
11. Ajustarea/corectarea frecventă a înregistrărilor operaționale sau contabile (indică insuficiența sau ineficiența procedurilor de control aplicate până la înregistrare, pot exista și activități frauduloase).
12. Existența cazurilor în care persoanele de la nivel ierarhic inferior preia responsabilitățile unor de la nivelul ierarhic superior neavând împuternicire scrisă în acest sens.
13. Ignorarea permanentă a recomandărilor de corectare a neajunsurilor importante ale controlului intern, în cazul în care astfel de corecții sunt relevante.
14. Un număr semnificativ de modificări în sistemul informatic, care nu sunt documentate / aprobate / testate.